

ΙΩΝΙΚΗ ΜΕΛΙΣΣΑ.

ΣΜΥΡΝΗ τῇ 30 Νοεμβρίου 1850.

ΦΙΛΟΠΑΤΙΟΝ καὶ ΠΗΓΗ.

Πρὸς δυσμὰς τοῦ Βυζαντίου, ἔξω τῶν χειρσαίων τειχῶν, τόπος τις ὁμαλὸς ὅπως οὖν καὶ ἱππῆλατος, καὶ γλοερὸς καὶ σὺδενδρος τὸ πάλαι, ὡς καὶ νῦν, ἀπέχων ὀλίγον ἀπὸ τοῦ αἰγιαλοῦ τῆς Προποντίδος, ἐλέγετο ἐπὶ τῶν ἡμετέρων αὐτοκρατόρων *Φιλοπάτιον*, ὠνομασθεὶς ἴσως κατὰ τὸν Κίναμον, [ἱστορικὸν ἐκεῖνης τῆς ἐποχῆς], ἀπὸ τοῦ εἰς αὐτὸν γινομένου *φίλου περιπάτου*, ἥτοι ἀγχιπητῆς περιδιαβάσεως, τῶν Βυζαντινῶν. Ὁ τόπος οὗτος ἐλέγετο καὶ *Λιβιάδιον* κατὰ τὴν Κωνσταντιναῖαν, ἐξ ἧς ἠρανίσθημεν προχείρως πάσας τὰς ἀρχαιολογικὰς τούτας πληροφορίας, καὶ *Προάστειον*, ὡς τόπος κατοικούμενος τότε ἀναμφιβόλως, ὑπάρχων ὄντως ἀξιοκατοικήτος. Ἦρχοντο δὲ εἰς αὐτὸν οἱ Βυζαντινοὶ ἐκ τῆς πόλεως διὰ τῶν πρὸ τούτου πέντε νοτιωτέρων τοῦ χειρσαίου τειγισμοῦ πυλῶν, *Χρυσῆς*, *Ῥηγίας*, *Πηγαίας*, *Μελανθησίας*, καὶ *Ῥωμανίδος*, περὶ ὧν σημειωτέον κατὰ παρεκβάσιν, ὅτι ἡ μὲν Χρυσὴ πύλη, ἡ νοτιωτάτη καὶ καλλίστη πασῶν, [κλεισμένη οὖσα καὶ νῦν, ὡς ἦτο καὶ ἐπὶ τῆς ἀλώσεως τοῦ Βυζαντίου ὑπὸ τῶν Φράγκων καὶ μετὰ ταῦτα κατὰ τὴν ἐλευθέρωσιν αὐτοῦ ἐπὶ Μανουὴλ τοῦ Παλαιολόγου, διὰ λόγον ἀνεξήγητον], ἐκτίσθη χρυσεῖα καὶ καλῶς πεποιημένη πολλαχῶς ὑπὸ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου, καὶ δι' αὐτῆς κατ' ἔθος παλαιὸν εἰσέρχοντο οἱ αὐτοκράτορες, εἰσιστέφοντες ἐν θριάμβῳ ἀπὸ τινος νίκης μετὰ παρατάξεως. Ἡ δὲ ἀμέσως μετὰ τὴν Χρυσὴν πύλην Ῥηγία, (λεγόμενη ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν Πύλη Ἑπταπυργίου, Γεδι κουλὲ νάπισι), ὠνομάσθη οὕτως ἀπὸ τοῦ Ῥηγίου ἢ Μικροῦ Ζεύγματος [Κουτσού Τσεκμεζέ], ἐπινείου τῶν Βυζαντινῶν κατὰ τὴν Προποντίδα. Αἱ δύο αὗται πύλεις, Χρυσὴ καὶ Ῥηγία, γειτονεύουσι πρὸς τὰ *Ψαμμοθεῖα*, συνοικίαν μεγάλην τοῦ Βυζαντίου, περιέχουσαν σήμερον μάλιστα 2000 Γρεκικὰς οἰκογενεάς, καὶ ὠνομασθεῖσαν οὕτω πιθανῶς ἐκ παλαιῦ ἀπὸ τὸ ψιμμηθῶδες ἢ ἀμμῶδες τοῦ τόπου, πρὶν κατοικηθῆ συμπεριληφθεὶς ἐν τῷ μεγάλῳ τῆς πόλεως περιτειγισμῷ, καὶ ὅχι κατ' ἄλλας ἁλῶν ἐτυμολογίας. Ἡ δὲ Πηγαία πύλη, ἡ μετὰ τὴν Ῥη-

γίαν πρὸς βορρᾶν, ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ τῆς Πηγῆς τοῦ Φιλοπατίου, περὶ ἧς ὁ λόγος, δι' ἧς ἤρχοντο καὶ τότε, ὡς καὶ νῦν ἀπὸ τῶν Ψαμμοθεῖων τὰ βορρηνότερα μέρη καὶ ἀπὸ τὰ ἐνδοτέρα τοῦ Βυζαντίου. Λέγεται δὲ ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν Σηλιβριάς πύλη, [Σιλίβρικαπισί]. Ἡ δὲ Μελανθησία πύλη (Μεβλιαχανέ καπισί), ἡ μετὰ τὴν Ῥηγίαν πρὸς βορρᾶν, ἔλαβε τὸνομα, ὡς φαίνεται, ἀπὸ τῆς Μετλαντιάδος κόμης ἢ πολίχνης τῶν περιχώρων τοῦ Βυζαντίου πρὸς δυσμὰς, εἰς ἣν ἤρχοντο διὰ τῆς πύλης ταύτης. Τὸ δὲ ὄνομα προδήλως τῆς Μετλαντιάδος ἐδόθη ὡς ἐκ τῆς φυσικῆς τοῦ τόπου μελανίας, ὡς καὶ εἰς ἄλλους τόπους τῆς παλαιᾶς γεωγραφίας. Τέλος ἡ Ῥωμανὴ πύλη [Τότ καπισί], ἡ τῶν πέντε βορρηνιωτέρων, ἔχει τὸνομα ἐκ τοῦ παρ' αὐτῇ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Ῥωμανοῦ ἐντὸς τῶν τειχῶν. Διὰ ταύτης εἰσῆλθε κατὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Βυζαντίου ὁ Πορθητὴς Σουλτάνος τῶν Ὀθωμανῶν, Μωχαμέτης Β', στρατοπεδευμένος ὢν κατὰ τὸ Φιλοπάτιον.

Ἐν μέσῳ περίπου τοῦ Φιλοπατίου ὑπάρχει ἡ Πηγή [Μπαλουκλί], πηγὴ ἀξιολόγου καὶ διαυγεστάτου ὕδατος, καὶ θέσις τερπνὴ, ἐρατεινὴ, ἀπέχουσα ὡς ὅστανδια ἀπὸ τῶν τειχῶν. Ἐπ' αὐτῆς ἔκτισε τὸ πρῶτον εὐκτήριον οἶκον, πιθανῶς ἐπὶ Πατριάρχου Γενναδίου τοῦ Α'. ὁ αὐτοκράτωρ Λέων Θράξ ὁ Μέγας, βασιλεύσας τῷ 457 ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τοῦ ἁγίου Ἀνατολίου, ὁ συγκαλέσας τὴν Δ' Οἰκουμένην Σύνοδον ἐν Χαλκηδόνι κατὰ τῶν αἵρετικῶν Εὐτυχῶς καὶ Διοσκοῦρου. ἔλαβε δὲ τὴν ἀφορμὴν ἐκ θαύματος γενομένου εἰς τινὰ τυφλὸν ὡς ἐκ τοῦ ἀγιάσματος τούτου. Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστιανὸς ὁ Μέγας μετεσκεύασε τὴν εὐκτήριον τοῦτον οἶκον εἰς ὠραῖον καὶ μεγάλον ναὸν ἀπὸ τὰ περισυῖματα τῆς Ἁγίας Σοφίας, κτισθεῖσης ἐπὶ Μηνᾷ Πατριάρχου μεγαλοπρεπῶς καὶ σωζομένης μέχρι τοῦ νῦν, τῆς ἀρχαιοτάτης καὶ θαυμαστοτάτης πασῶν τῶν ἐν τῇ οἰκουμένην ὑπαρχουσῶν χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν. Τὸ δὲ ἔργον, ὡς γνωστόν, τοῦ περιφροῦ ἀρχιτέκτονος Ἀνθεμίου τοῦ Τραλλιανοῦ, ὃς τις πιθανῶς ἔκτισε καὶ τὸν ναὸν τῆς Πηγῆς. Μετὰ διακόσια ἔτη, τοιούτεσι περὶ τὰ μέσα τῆς ὁγδῆς ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, πεσὼν ἐκ σεισμοῦ ὁ ναὸς τῆς

Πηγῆς οὗτος, ἐκτίσθη τὸ τρίτον ὑπὸ τῆς αὐτοκρατορίας Εἰρήνης, τῆς Ἀθηναίας, συζύγου Λέοντος τοῦ ἐκ Χαζάρας, τοῦ καὶ Πορφυρογεννήτου, υἱοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Κοπρωνύμου καὶ τινος θυγατρὸς τοῦ ἡγεμόνος τῶν Ἀβάρων, ὅτε πιθανῶς ἐπατριαρχεῖεν ὁ σοφὸς ἄγιος Ταράσιος, κατ' αἰτήσιν τοῦ ὁποῦο ἐπιμονὸν συνεκαλέσθη ὑπὸ τῆς εἰρημένης αὐτοκρατορίας ἐν Νικαίᾳ ἡ Ζ'. Οἱ κοινὴ νικη Σύνοδος κατὰ τῶν εἰκονομάχων. Ἐπειδὴ δὲ πάλιν κατέπεσεν ὁ θεῖος οὗτος ναὸς μετὰ τινα χρόνον, ἀνεγένωσεν αὐτὸν καὶ ἐκαλλώπιεν ὑπὲρ τὸ πρότερον ὁ αὐτοκράτωρ Βασίλειος ὁ Μακεδὼν, ἐφ' οὗ ἤκμασε καὶ ὁ θαυμάσιος καὶ ἱερὸς Πατριάρχης Φώτιος, ὁ συγγραφεὴς τὴν Μυριόβιβλον. Περὶ δὲ τὰς ἀρχὰς τῆς δεκάτης ἐκατονταετηρίδας, πατριαρχεῖοντος τοῦ δευτέρου Νικολάου Α', τοῦ ἐπονομαζομένου Μυστικοῦ, καὶ διέποντος τὴν αὐτοκρατορίαν Ῥωμανοῦ τοῦ Δεκαπηνού μετὰ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, ἀνηλίκου ὄντος, Συμεὼν, ὁ Βουλγάρων ἡγεμὼν, εἰσβαλὼν ἐξαφνα εἰς τὸ Φιλοπάτιον, κατέκαυε τὴν τε ναὸν τῆς Πηγῆς καὶ τὰ περὶ αὐτὴν ἐκρινὰ παλάτια τῶν αὐτοκρατόρων, λεγόμενα Πηγαῖα ὡς ἐκ τῆς θέσεως. Ἀλλὰ παρευθὺς ὁ Δεκαπηνός, γενομένης εἰρήνης, ἀνεκαίνισεν ἀμφοτέρω μετὰ φιλοτίμου προθυμίας, καὶ τὴν ἐγγονὴν αὐτοῦ Μαρίαν, τὴν τοῦ Χριστοφόρου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ θυγατέρα, μετὰ Πέτρου τοῦ τῶν Βουλγάρων ἡγεμόνος υἱοῦ ἐν τῷ ναῷ τούτῳ συνέζευξε μετὰ λαμπρῶς τελετῆς.

Ἐκτοτε διετηρήθη ὁ ναὸς τῆς Πηγῆς ἀβλαβής, μέχρι τοῦ 1423, ὅτε ἦλθε κατὰ τοῦ Βυζαντίου Μουράτης ὁ Β', Σουλτάνος τῶν Ὀθωμανῶν, καθεδρεύων ἐν Ἀδριανουπόλει, καὶ ἐκάκωσε τὰ περὶ τὸν ναὸν κατασκευώσας ἐν τῷ περιβόλῳ αὐτοῦ, ἐπὶ Μανουὴλ Παλαιολόγου αὐτοκράτορος, πατριαρχεῖοντος Ἰωσήφ Β', πρώην Ἐφέσου μητροπολίτου. Ἡ δὲ τελεία τοῦ ναοῦ καὶ τῆς περὶ αὐτὸν Μονῆς καταστροφὴ ἐγένετο κατὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Βυζαντίου ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν τὸ 1454, ὅτε πάντα ἐκεῖ κτίρια ἐξέλιπον καταβληθέντα, ἡ δὲ πλείστη καὶ καλλίστη αὐτῶν ὕλη κατηναλώθη μετακομισθεῖσα ἀλλοχόσε. Διήρκεσε δὲ μέχρι τῶν ἡμετέρων χρόνων ἐκαὶ μόνος ὁ Εὐκτῆριος ἀρχαῖος οἰκίσκος τῆς Πηγῆς, κείμενος ποτὲ κατὰ τὸ μέσον τῆς περὶ αὐτὸν μεγάλης Μονῆς. Κατὰ δὲ τὸ 1732 ἐπὶ Σουλτάνου Μαχμούτου τοῦ Α', πατριαρχεῖοντος δὲ Σεραφείμ Α', τοῦ Ἀκρηνάος, πρώην Νικομηδείας μητροπολίτου, ὁ πρωθυπουργὸς τοῦ Σουλτάνου Ψεραχίμης Καπακουλάκης, κτιζὼν μουσουλμανικὸν ἴδιον τέμενος κατὰ τὸ Ἐξωκίονιον [Ἐξω Μάρμαρα, συνοικίαν μεγάλην, κεντρικὴν τοῦ Βυζαντίου] καὶ ἔχων Ἀρμένιον ἀρχιτέκτονα, ἠθέλησεν, ὑποκινούμενος ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος τούτου, νὰ δώσῃ εἰς τοὺς Ἀρμένιους τὸ περισπούδαστον τῆς Πηγῆς ἀγίασμα. Ὁ Πατριάρχης ὁμῶς μετὰ τῶν προκρίτων, διεγερθέντος τοῦ Γένους εἰς τὴν λυπηρὰν ταύτην εἰδήσιν, ἀνέφερεν δις περὶ τούτου εἰς τὸν Σουλτάνον καὶ οὕτω δὲν ἐξετελέσθη ἡ θέλησις τοῦ Πρωθυπουργοῦ, ὅς τις μνησικακῶν διὰ τοῦτο, ἐπεβουλεύθη, ὡς ἀδεται λόγος, τὴν ζωὴν τοῦ Πατριάρχου, καὶ ἀποτυχὼν ἐξεθρόνισε καὶ ἐξώρισεν αὐτὸν εἰς τὴν Λήμον, ἐκεῖθεν δὲ εἰς τὸν Ἄθω, ὅπου ἀπέθανεν ὁ μακάριος. Μόλις ἐπὶ τῆς βασιλείας Μαχμούτου Β', πατρὸς γενναίου φρονος τοῦ νῦν εὐκλεοῦς Σουλτάνου Μεζίτου κατὰ τὸ 1833, πατριαρχεῖοντος τοῦ ἀπὸ Σιναίου Κωνσταντίνου τοῦ Α', ἀνδρὸς σοφοῦ καὶ ἐναρέτου,

ἀνηγέρθη ὁ νῦν ὁρώμενος μεγαλοπρεπὴς ναὸς τῆς Πηγῆς, συνδρομῇ ἀδρά τοῦ Γένους. Συνεισέφερε δὲ, ὡς λέγεται, εἰς τὸ ἔργον τοῦτο καὶ αὐτὸς ὁ Σουλτάνος ἰκανὴν χρημάτων ποσότητα. Καθαριζομένου δὲ τοῦ τόπου τότε, ἀνεφάνησαν ὅτε πρόναος τοῦ παλαιοῦ μεγίστου ναοῦ καὶ ἡ καλλίστη αὐτοῦ πύλη ἐκ μαρμάρου λευκοτάτου. Ἀδεται λόγος προσέτι, ὅτι ὑπὸ τὸ ἔδαφος τοῦ ναοῦ ἡ τοῦ περιβόλου κρύπτονται καὶ ἄλλα ἀρχαῖα.

Ἡ πηγὴ καὶ ὁ ναὸς καὶ ἡ θέσις αὕτη τοῦ Φιλοπατίου λέγεται ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν Βαλουκλί, τουτέστιν Ἰχθυόεσσα, διότι ἐν τῷ ἀγιάσματι φαίνονται νηχόμενα ἰχθυοῖς τινα, περὶ ὧν ὑπάρχει τις διήγησις παραδόξος. Οἱ ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ ἔρχονται εἰς προσκύνῃσιν τοῦ ναοῦ πανταχόθεν πάμπολλοι, ἐνίοτε δὲ καὶ Ἀρμένιοι καὶ Μωαμεθάνοι, μετὰ μεγάλης εὐλαθείας. Ὁ ναὸς ἐυρτάζει τὴν κοίμησιν τῆς Παναγίας, καὶ γίνεται αὐτοῦ κατ' ἔτος μεγάλη πανήγυρις. Ἐπισκέπτονται ὅμως αὐτὸν πολλοὶ χριστιανοὶ πᾶσαν Κυριακὴν καὶ ἄλλας ἐορτάς, ὀλίγοι δὲ καὶ τὰς καθημερινάς, σεβόμενοι τὸν ναὸν ὡς θαυματουργόν, [παρ' ᾧ πρὸς τοῖς ἄλλοις ὑπάρχει καὶ πίνῃς τῶν ἐν αὐτῷ κατὰ καιροὺς γενομένων θαυμάτων], καὶ ἀρεσκήμενοι εἰς τὴν περιπάτον αὐτὴν, διημερεύουσιν ἐνίοτε τρώγοντες καὶ εὐθυμοῦντες. Παρὰ τὴν Πηγὴν ὑπάρχει κοινοταφεῖον τῶν Ἀρμενίων.

Τὸ ἱερὸν καὶ περιλάλητον τοῦτο κατάστημα τοῦ Γένους ἔχει πάντοτε τοὺς ἀναγκαίους ἱερεῖς, διακόνους, ὑπηρέτας καὶ θερμῶς διατηρούμενον καλῶς καὶ κοσμίως. Διέπεται δὲ ὑπὸ Ῥοφρείας, ἥτις ἐφορεῖ καὶ τὸ παρ' αὐτῇ ἔξω τῶν τειχῶν κείμενον μέγα Νοσοκομεῖον τοῦ Γένους, εἰς τὴν συντήρησιν τῷ ὁποίῳ δαπανᾶται τὸ ἀπὸ τῆς Πηγῆς εἰσὶνον εἰσὸδῆμα, συμποσούμενον εἰς 500 περίπου χιλιάδας γροσίων κατὰ μέσον ὄρον, ἀφαιρουμένης τῆς ἐτησίας ἀναγκίας δαπάνης πρὸς συντήρησιν τοῦ ναοῦ τῆς Πηγῆς. Εὐκατὶον, ἂν ὁ περὶ τὴν Πηγὴν ἀργὸς τόπος, ὁ μέχρι τοῦ πλησίον ἀγιάσματος τῆς Ἀγίας Τριᾶδος, συνφαιζέτο ὑπὸ τῶν ἡμετέρων, ὅπως ἔχῃ καὶ οἱ προσερχόμενοι προσκυνῇται περισσοτέραν εὐκολίαν εἰς τὸ προμηθεύεσθαι τὴν ἀναγκαίαν τροφὴν καὶ διαμονὴν, ἐὰν θέλωσιν, οἱ πάσχοντες μάλιστα. Ὁ συνοικισμὸς οὗτος ἐχρησίμευε καὶ ἄλλως εἰς τὴν ἀσφάλειαν τῶν ἱερῶν τούτων καταστημάτων τοῦ Γένους, ὠφελούμενος αὐτὸς πολλαχῶς ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν προσκυνητῶν τῆς Πηγῆς. Αὐτοῦ παρὰ τῷ Νοσοκομείῳ ἔπρεπε νὰ ὑπάρχῃ καὶ τὸ Ὀρφανοτροφεῖον τῶν Βυζαντινῶν, κατάστημα καὶ τοῦτο ἀναγκαῖον, διότι ἡ Κωνσταντινούπολις ἔχει πάντοτε πάμπολλα ὀρφανὰ, φθειρόμενα πολλαχῶς ἐν ταῖς ὁδοῖς, καὶ μὴ ἔχοντα ποθὲν τὴν δέουσαν ἐπιμέλειαν, ὅπως γίνονται χρηστοὶ πολῖται καὶ τεχνῖται κοινωφελεῖς, ἀντὶ κακούργων καὶ ἐξωμοτῶν, ἐξ ὧν ἐλάττεται δυσφημούμενη κατὰ τοῦτο ἡ ἀξιόλογος νοινωνία τῶν ἀγαθῶν Βυζαντινῶν. Εἰς τοῦτο μάλιστα σήμερον ἐκκύομεν τὴν προσοχὴν τοῦ Πατριαρχείου καὶ τῶν Προκρίτων τοῦ Γένους, καὶ τῶν εὐκαταστάτων ἐμπόρων καὶ πάντων τῶν φιλογενῶν, οὔτινες ὀφείλουσιν πρὸ πολλοῦ

νὰ ἐνεργήσῃσι τὸ δέον καὶ περὶ Ὀρφανοτροφείου, ἔχοντες ἤδη τὸ καλὸν παράδειγμα τῶν αὐτοῦ Ἀρμενίων, οἵτινες καὶ ὀλιγότεροι ὄντες κατὰ τὸν πληθυσμὸν, δὲν ἡμέλησαν νὰ συστήσωσι καὶ μικρὸν Ὀρφανοτροφεῖον ἐν τῷ Νοσοκομείῳ αὐτῶν, κειμένῳ ὡσαύτως οὐ μακρὰν τῆς Πηγῆς. Ἐννοεῖται δὲ, ὅτι πρὸς σύστασιν καὶ διατήρησιν τοῦ μεγάλου τούτου Ὀρφανοτροφείου τῆς Κωνσταντινουπόλεως πρέπει νὰ ζητηθῶσιν εὐστόχως βοηθήματα καὶ ἀφιερώματα παρὰ παντός τοῦ Γένους.

Κατὰ τὸ Φιλοπάτιον περὶ τὴν Πηγὴν ὑπῆρχον τὸ πάλαι καὶ Παλάτια τῶν ἡμετέρων αὐτοκρατόρων, λεγόμενα Πηγαῖα, κτισθέντα κατὰ πρῶτον ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Βασιλείου τοῦ Μακεδόνης περὶ τὰ τέλη τῆς ἐνάτης ἑκατονταετηρίδος, καλλωπισθέντα δὲ καὶ αὐξηθέντα ὑπὸ τῶν ἐφεξῆς αὐτοκρατόρων, καὶ συγκαταστραφέντα ὑπὸ τῶν ἐχθρικών ἐπιδρομῶν μετὰ τοῦ ναοῦ, περὶ οὗ προείπομεν. Εἰς τὰ Παλάτια ταῦτα ἐποίουν οἱ ἡμέτεροι αὐτοκράτορες τὴν λεγομένην Ἐσρινὴν εἰς Πηγὰς μετὰ στασιν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Αναλήψεως μετὰ πομπικῆς προελεύσεως διὰ τὴν ἀλλαγὴν τοῦ ἀέρος καὶ τὴν φυσικὴν χάριν τοῦ τόπου.

Εἰς διάφορα μέρη τῆς Πηγῆς ὑπάρχουσιν ὥραϊαι ἐπιγραφαὶ Ἑλληνικαὶ νεώτεραι, τὰς ὁποίας δὲν ἔχομεν προχειροῦς. Ἐκ τῶν παλαιωτέρων ἀναφέρει ἡ Κωνσταντινίς τὰς δύο ταύτας, τὴν μὲν πρώτην, Ἰωάννου τοῦ Εὐχαΐτων, σοφοῦ κληρικοῦ.

Ἐβλύξε καὶ πρὶν νᾶμα τῷ λαῷ πέτρῃ,
Χριστὸν δὲ ταύτην μυστικοῖ φασι λόγοι,
Ὅ καὶ ποτίζει νέκταρ πρὸς ἀφθαρσίαν.
Μήτηρ δὲ Χριστοῦ, δευτέρα πάλιν πέτρα,
Ζηλοῖ τὸν υἱόν, καὶ ῥέει ζωῆς ὕδωρ.
Πάντες δέχεσθε συντρέχοντες τὴν χάριν.

Τὴν δὲ ἄλλην τοῦ Φιλῆ, ἀνδρὸς λογίου καὶ φιλομούσου.
Ζωῆς ἐγὼ βλέπω σε πηγὴν, Παρθένε,
Πᾶσαν φλόγα σθεννύεις παντός κινδύνου.
Σὺ γὰρ ἀναψύχεις με τοῖς τεραστίοις,
Ἀφθαρσίας φέρουσα τοῖς κόλποις φλέβῃ.

ΔΕΙΝΑΓΟΡΑΣ.

ΓΕΩΛΟΓΙΚΗ ΤΗΣ ΓΗΣ ΦΥΣΙΣ.

Ἡ Γῆ διὰ τῆς εἰρησίου κινήσεως ὑπόκειται εἰς τὴν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἄμεσον ἐπιβρόχιν τοῦ φωτός καὶ τῆς θερμότητος, ἐκπεμπομένης ἀπὸ τὸν Ἥλιον. Ἐκ τούτου προέρχεται πρὸς πάντα τὰ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς διασπαρμένα ὄντα σειρὰ τις ἐνεργειῶν, τῶν ὁποίων οἱ ἀκριβεῖς κανόνες ἔχρουσι τὴν μεγίστην ἐπιβρόχιν εἰς τὰς κατωτάτας τῶν ζώων κλάσεις. Αἱ δὲ ἀνώτεροι, αἱ ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου τροποποιηθεῖσαι, μόναι δύνανται ν' ἀλλοτρώσιν τῆς φυσικῆς αὐτῶν

ιδιοτήτας. Πᾶν λοιπὸν δημιουργήμα εἶναι διορισμένον νὰ ζῇ ὑπὸ καθρὸν τινα τοῦ μήκους καὶ τοῦ πλάτους, καὶ δὲν δύναται νὰ παραβῇ ἀτιμωρῆτως τὸν γενικὸν τοῦτον τῆς φύσεως νόμον, ὅστις ἐδόθη αὐτῷ ὡς εἰδικὴ διαφορὰ ἐκ τοῦ ὁργανισμοῦ, τῆς συνηθείας καὶ τῶν κλίσεων αὐτοῦ.

Διὰ τοῦτο δίδει τὰ αὐτὰ προϊόντα πᾶσα στερεὰ καὶ νῆσοι, ὑποκειμένη εἰς τὴν αὐτὴν ἀτμοσφαιρικὴν ἐπιβρόχιν. Ἐκ τούτου ἡ διαίρεσις τῆς γῆς εἰς κλίματα καὶ ζώνας, καὶ αἱ ἀναφερόμεναι ὑποδιαίρεσεις τῶν ζώων καὶ τῶν φυτῶν, ὡς πρὸς τὴν ἐπὶ τῆς γῆς διανομίαν. ἀλλὰ φυσικῶς περιορίζουσι θάλασσαι καὶ ὄρη τὴν γενικὴν ταύτην ἐπιβρόχιν καὶ γεννῶσιν ἀναριθμήτους παραλλαγὰς.

Ἐνῶ ἐκβῆκεν ἡ γῆ ἀπὸ τὸ χάος, ἀνάγκη ἦτο νὰ γεννηθῇ ἀπὸ τὴν χημικὴν ἐνέργειαν τῶν ἀτμοσφαιρικῶν στοιχείων, τὰ ὅπῃ ἐπυκνώθησαν εἰς ἓνα πρωτογόνον κόκκον, τοῦ ὁποίου τὰ ὁλόκληρα μέρη ἠνώθησαν διὰ τῆς ἐφελκυστικῆς δυνάμεως τῆς πρώτης ὕλης. Πολὺν χρόνον ἦτο πεπυρακτωμένος ὁγκος ἡ γῆ. Αἱ χωνευμένοι μάζαι ἔγινον κατ' ὀλίγον ψυχραίνουμαι στερεαὶ καὶ ἐσχημάτισαν ἐπάνω τὸν φλοιὸν τῆς γῆς. Ἡ τεραστία μάζα τῶν ἐκ τῆς θερμότητος εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν ἀνελθουσῶν ἀναθυμιάσεων ἔσπευδε νὰ κρυσταλλωθῇ εἰς τὸν ψυχρανθέντα τοῦτον φλοιόν, καὶ ὁ ξηρανθεὶς αὗτος καὶ διαβράγεις φλοιὸς ἐσκεπάσθη ἀπὸ γλυκεὰ καὶ ἀλμυρὰ ὕδατα, τῶν ὁποίων τὸ πλῆθος ἤρξε νὰ πάντοτε. Ἐξαισία σιτιῶς ἀνθρακικοῦ ὀξέος ἐσχημάτιζε τότε τὰ ἀτμοσφαιρικὰ ὑγρά, καὶ πρέπει νὰ ὑποτεθῇ, ὅτι τὸ πρῶτον τῆς ζωῆς ἵχνος ἐπὶ τῆς γῆς ἦτο ἐλάσσησις κρυστογάμων καὶ ἄλλων πλεόντων ἐρῶν. Ἡ διαμονὴ τῶν ὑδάτων ἔκαμε νὰ γεννηθῶσι σπέρματά τινα, καὶ οὕτως ἐπλάσθησαν φύκη καὶ ζωόφυτά τινα ἐν τοῖς ὕδασι, καὶ ἀνεπτύχθη ἐπὶ τῶν ἐράχων τελειότερα τις ἐλάσσησις, τῆς ὁποίας, ἡ ἀνάλωσις καὶ φθορὰ παρήγαγε τὸν χρῶν ἢ τὴν κηπευτικὴν γῆν. Πάραυτα ἐφάνησαν εἰς τὸν κόλπον τῆς θαλάσσης ἀλκυόνα, σπόγγοι, πολύποδες, ἀμφίβωλα πλάσματα, τὰ ὅποια ἐδείξαν τῆς ζωικῆς ζωῆς τὰ πρῶτα φαινόμενα.

Ἐν δὲ τῷ μετοξὺ τούτῳ ὁ φλοιὸς τῆς γῆς, ἡ τοῦλάχιστον ἡ εἰς ἡμᾶς γνωστὴ αὐτῆς σιτιῶς, εὐρέθη συντεθειμένη ἀπὸ σώματα ἐξ ἐλαχίστων μεριδίων συγκείμενα διὰ τῆς ἐφελκυστικῆς αὐτῶν δυνάμεως. καὶ ταῦτα τὰ σώματα ὀνομαζόμενα ὀρυκτὰ ἐρευνήθησαν τόσον προσδιορισμένως, ὥστε ἐξ αὐτῶν ἠδύνατό τις νὰ προσδιορίσῃ τὴν ἡλικίαν τῆς γῆς. καὶ τὴν ἱστορίαν τῶν μεταβολῶν αὐτῆς. Κατ' ἀρχὰς τὰ ὀρυκτὰ ταῦτα ἐμορφώθησαν διὰ τοῦ πυρός· ἄλλα ἐγεννήθησαν διὰ βραδυτάτης καὶ κατὰ μικρὸν γενομένης ἀποστάξεως καὶ κατεκρυστάλλωσις, ἢ διὰ κρυσταλλώσεως, ἐνεργήθη ἀπὸ τὴν τῶν ὑδάτων ἐξάτμισιν ἢ ἐνέργειαν, καὶ διὰ τῶν δύο τούτων πράξεων ἐγεννήθησαν λίθοι, τῶν ὁποίων τὸ στρώμα ὀνομάζουσι οἱ γεωλόγοι ἑδαφος.

Ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς φυσικῶς κατ' ἀρχὰς ἦτο ἐν